

Till den fria folkbildningens försvar

Inledning

Ett vitalt demokratiskt samhälle behöver aktörer som agerar oberoende av statens vilja. Folkbildningen är en sådan kraft som behöver stå fri. Folkbildningen behöver därför ett starkt skydd mot såväl statlig detaljstyrning av innehåll och inriktning som administrativ detaljreglering. Denna princip om armlängds avstånd med frihet från statlig styrning måste ha en form som är smidig och stabil i tider av goda relationer, men måste också klara tider av starkare spänningar och olika syn på innehåll och inriktning.

Folkbildningen är och måste vara fri och frivillig. Ända från början har det självständiga förhållandet till staten och skillnaden mot det styrda och reglerade formella utbildningsväsendet varit viktig. Folkbildningen styrs inte av statliga läroplaner, examina eller andra detaljregler. Varje studieförbund och folkhögskola fastställer själv mål och inriktning för sin verksamhet.

Denna ideologiska, pedagogiska och historiska tradition, som del i det svenska demokratibygget, bildar kärnan i begreppet folkbildning. Den formar också de grundläggande motiven till folkbildningens självförvaltning med ett Folkbildningsråd.

Folkhögskolor och studieförbund utgör de två dominerande grenarna i den svenska organiserade folkbildningen. OFI, RIO och Studieförbunden företräder folkhögskolor och studieförbund som får statsbidrag från Folkbildningsrådet.

Det finns starka skäl att för att hålla ihop folkhögskolor och studieförbund. Dessa båda grenar av folkbildningen har en lång gemensam historia, ofta med koppling till samma folkrörelser. Hela folkbildningen har en gemensam pedagogisk grund med stark betoning på demokrati i gruppen och deltagarnas delaktighet. Folkbildningspedagogiken utgår från deltagarnas egna upplevelser, tankar och erfarenheter. Lärandet formas av individens behov och gruppens vilja. Kärnvärdena fritt och frivilligt gäller hela folkbildningen.

Folkbildningsrådets representantskap har beslutat om en ordning där Folkbildningsrådet självständigt fattar beslut i statsbidragsfrågor utan påverkan från medlemmarna, studieförbund och folkhögskolor. Styrelsen för Folkbildningsrådet är fristående och oberoende från medlemmarna.

Folkbildningen är en viktig aktör för kompetensförsörjningen. Folkhögskolorna erbjuder utbildningar som fångar upp personer med kort eller ofullständig utbildning. Genom folkhögskolor kan dessa få utbildning som ger dem plats på arbetsmarknaden eller förutsättningar för vidare studier. Studieförbunden driver en bredare bildningsverksamhet men som kan vara ett viktigt första steg mot vidare utbildning och i förlängningen jobb. Folkbildningen i stort bidrar till att deltagarna finner vägar ut ur utanförskap, till delaktighet, egenmakt, kompetens och jobb. På så sätt bidrar folkbildningen till att människor kan påverka sin livssituation och bli mer delaktiga i samhället.

Folkbildningen möter snabbt och flexibelt nya utmaningar på arbetsmarknaden och skiftande behov av kompetensutveckling. Folkbildningen utvecklar lärandeformer som

passar och intresserar unga som riskerar arbetslöshet. Folkbildningen gör stora insatser för att ge nyanlända och utlandsfödda tillgång till bra språkutbildning, samhällsinformation och andra bildningsinsatser som underlättar integrationen i Sverige. Den bidrar även till det livslånga lärandet som får allt större betydelse i tider när människor behöver ny kompetens även mitt i yrkeslivet. Folkbildningen är en del av samhället och bidrar till deltagarnas nätverk och kontakter in i samhället som är viktiga för att integreras och få jobb.

Folkbildningen möter människor utifrån deras situation. Många personer med funktionsnedsättning kan i folkhögskolor och studieförbund hitta verksamheter som utgår från deras behov och förutsättningar och skapar mening. Den ofrivilliga ensamheten plågar många. I folkbildningen möts människor för samtal och lärande.

Folkbildningen är en central kulturaktör. Folkhögskolorna är viktiga för utbildningen av professionella konstutövare och ungefär hälften av studieförbundens verksamhet är inom kulturområdet. Många kulturutövare behöver de särskilda kurserna på gymnasienivå vid folkhögskolorna för att utveckla sitt konstnärskap och förbereda sig för ansökan till högre utbildningar inom olika konstområden. En stor del av folkhögskolornas estetlinjer utgör viktiga noder i ett utbildningsnätverk för konst och kultur, och fungerar som övergångar mellan gymnasiet och de högre utbildningarna. Studieförbunden är tillsammans med biblioteken de enda kulturaktörerna som har verksamhet i alla landets kommuner.

Folkhögskolor och studieförbund är betydelsefulla kulturella mötesplatser. De bidrar på så sätt till en arbetsmarknad för professionella kulturverksamma i hela landet och därmed även till både lokal och regional kulturutveckling.

En överenskommelse om gemensam och långsiktig offentlig finansiering av folkbildningen är nödvändig. Villkoren för hur finansieringen av folkbildningen i folkhögskolor och studieförbund ska delas mellan statlig, regional och kommunal nivå behöver förtydligas. Det skulle kunna lösas med en dialog mellan regering, regioner och kommuner, som i förlängningen kan leda fram till en överenskommelse om ansvaret för folkbildningens finansiering.

Utvecklingen av statens finansiering av folkbildningen är djupt oroande. Folkhögskolorna har en ansträngd ekonomi och det besvärliga ekonomiska läget drabbar dem hårt. Uppräkningen av anslaget är välkommet men möter inte de stora behoven. Den massiva nedskärningen av statsbidraget till studieförbunden motsvarar att en tredjedel av verksamheten måste stängas ner.

Det behövs en långsiktigt hållbar finansiering av folkbildningen där staten tillför de resurser som krävs för en fri och frivillig folkbildning av god kvalitet som möter människors behov.

Uttalande i samband med Folkbildningsrådets representantskap 2023-11-13

OFI, Offentligägda folkhögskolors intresseorganisation
RIO, Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation
Studieförbunden i samverkan